

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2017. – Т. 35-36. – С. 384-390

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2017. – Volume. 35-36. – pp. 384-390

УДК: 342.726-054.73(477)(045)

© Анастасія Трофименко¹

Реалізація прав внутрішньо переміщених осіб в Україні

У роботі автор представив аналіз проблем, що виникають при реалізації прав внутрішньо переміщених осіб в Україні, зокрема питань отримання безоплатного тимчасового житла та компенсації вартості зруйнованого житла, пільгових умов навчання у ВНЗ, свободи переміщення тощо. Окрему увагу у статті приділено проблемі ефективного обліку ВПО.

Ключові слова

Внутрішньо переміщена особа (ВПО), довідка про взяття на облік ВПО, антитерористична операція (АТО), Єдина інформаційна база даних про ВПО (СІБД про ВПО), Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та ВПО (МТОТ).

The Exercise of Rights of Internally Displaced Persons in Ukraine

The weaknesses of the legal framework of social protection of internally displaced persons (IDPs) in Ukraine have been analyzed. Among them are legal conflicts between legal acts, absence of the mechanism of providing IDPs with free temporary housing and compensation for lodging destroyed. The following challenges arise under the exercise of rights of IDPs: the amount of targeted aid has not changed since October 1, 2014; limitation of the freedom of movement for IDPs; limited practice ability of granting the right for the easy terms of studying at University (may be met by additional grants, charge-free rooms at the dormitory, free books and manuals, free Internet access etc.); the collection of legal charge for filing a lawsuit in court seeking protection of the rights of IDPs; service troubles of Single IDP Data Base. The issues of the lack of money for living, employment, provision of medical and psychological aid, the lack of selection criteria for the provision of IDPs with social services depending on their welfare, social status etc. are also pressing.

Keywords

Internally Displaced Persons (IDPs), IDP registration reference, anti-terrorist operation (ATO), Single IDP Data Base, Ministry of Temporarily Occupied Territories and IDPs of Ukraine (MTOТ).

Окупація Криму та окремих районів Донецької та Луганської областей призвели до значних трансформацій в українському суспільстві, зокрема спричинили безпрецедентну для незалежної України вимушену міграцію населення, що не могло не знайти відображення в національному законодавстві. 20 жовтня 2014 року було ухвалено Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», згідно якого держава надала переміщеним особам особливий політико-правовий статус, визначивши їх права, обов'язки та пільги. Проте, на практиці реалізація визначених нормативними актами прав внутрішньо переміщених осіб стикається з проблемами та перешкодами, визначення яких представляє, як науковий, так і практичний інтерес, для подальшого удосконалення законодавства в зазначеній сфері.

Об'єктом даного дослідження є права внутрішньо переміщених осіб в Україні, предметом виступають особливості реалізації цих прав на практиці. Метою статті є встановити проблеми реалізації національного законодавства в сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлює науковий інтерес до неї з боку вітчизняних науковців, політико-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні є об'єктом праць таких дослідників, як М.П. Кобець, Т.Р. Кульчицького, М.І. Малиха, Н.Титаренко, Н.І. Тищенко й Б.Ю. Піроцького та інших науковців.

¹ Кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Маріупольський державний університет, Україна, Email: anastasia.v.trofimenko@email.com

Станом на кінець жовтня 2017 року за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1,6 млн. переселенців з Донбасу і Криму, серед яких значну кількість займають соціально вразливі категорії населення (діти, інваліди та особи похилого віку)².

Ці особи стикаються з цілою низкою проблем після переселення, основними з яких є забезпечення соціальними виплатами, житлом, доступ до соціальних послуг, вступ і продовження навчання у ВНЗ, отримання медичної допомоги особами, що потребують спеціалізованої чи висококваліфікованої медичної допомоги, працевлаштування, відновлення документів тощо³.

З початку вимушеної міграції держава зробила значні кроки із вирішення цих проблем. Серед основних здобутків у цій сфері – створення законодавчої бази, що встановлює права і свободи внутрішньо переміщених осіб (ВПО), єдиного координуючого центрального органу влади, на який покладено формування та реалізація державної політики з питань ВПО (Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та ВПО), а також Єдиної інформаційної бази даних про ВПО.

Сучасна законодавча база з питань ВПО включає значну кількість нормативно-правових актів, що встановлюють права, обов'язки та пільги цієї категорії осіб, а також містить механізми реалізації встановлених прав, гарантування пільг та надання грошової допомоги. Основним серед цих документів є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщену особу наступним чином: «громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» (ст. 1)⁴.

У законі встановлюються права та пільги цієї категорії осіб. Крім того ВПО має право на грошову допомогу. Для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти) розмір щомісячних виплат складає 884 гривні на одну особу (члена сім'ї), для інвалідів – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, а для працездатних осіб – 442 гривні на одну особу (члена сім'ї). Загальна сума допомоги на сім'ю розраховується як сума розмірів допомоги на кожного члена сім'ї та не може перевищувати 2 400 гривень⁵.

Проте цей розмір залишається незмінним з 1 жовтня 2014 року, також поширеною проблемою ВПО є припинення виплат щомісячної адресної допомоги ВПО у разі не працевлаштування протягом шести місяців особам, які є працездатного віку, але є тимчасово непрацездатними (вагітні, особи передпенсійного віку, особи, які за станом здоров'я є непрацездатними протягом тривалого часу тощо)⁶.

Для набуття статусу ВПО та користування належними правами та пільгами необхідно оформити довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Підставою для оформлення такої довідки є проживання на території, де має місце військовий конфлікт, тимчасова окупація, прояви насильства, порушення прав людини чи надзвичайна ситуація (стаття 4)⁷.

² Офіційний веб-портал Міністерства соціальної політики України (2017), режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/14050.html>

³ Тищенко, Н.І. (2014). «Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення», Молодий вчений, № 10(13), С. 124-126, режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/10/65.pdf>

⁴ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>

⁵ Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України № 505 від 1 жовтня 2014 р., режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>

⁶ Актуальні проблеми ВПО та законодавчі пропозиції фонду «Гореніє» щодо їх вирішення (2016), режим доступу: <http://fgorenje.org/novini/192-aktualn-problemi-vpo-ta-zakonodavch-propozyciyi-fondu-goryenyeshodo-yih-virshennya.html>

⁷ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>

Проте, наявність широкої законодавчої бази із забезпечення прав і свобод переселених громадян не призводить автоматично до вирішення проблем цієї категорії населення. На практиці в процесі реалізації зазначених прав виникає низка проблемних моментів, які негативно впливають на становище внутрішньо переміщених осіб у державі.

Першочергово слід зауважити, що великий масив нормативно-правових документів у сфері прав ВПО та їх постійне оновлення створюють плутанину під час їх застосування на місцях, до того ж існують і юридичні колізії між чинними документами⁸.

Прикладом може слугувати положення законодавства про необхідність штампу Державної міграційної служби (ДМС) на довідках ВПО, що підтверджують їх місце проживання. Постанова КМУ № 79 від 4 березня 2015 р. впровадила перевірки місця проживання ВПО, якщо в результаті перевірки буде встановлено, що особа не проживає за вказаною адресою, вона підлягає зняттю з обліку, втрачаючи статус ВПО, а відповідно й права та пільги. З моменту ухвалення це положення викликало критику з боку громадськості через те, що порушує право людини на вільне переміщення, в результаті чого було скасовано. Не дивлячись на скасування цієї вимоги, органи соціального захисту населення розглядали довідку ВПО без такої відмітки як недійсну, керуючись досі чинними постановами КМУ, а не актом вищої юридичної сили. Через це частина осіб не змогла отримати соціальні виплати⁹.

Ці зміни про скасування штампу ДМС на довідках ВПО були внесені і в Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», але 4 квітня 2016 року набули чинності інші зміни до цього закону, якими довідка ВПО знову була включена до переліку документів, до яких вносяться відомості про місце перебування особи.

Крім того, довгий час не виконувалося положення про безстроковість дії довідки ВПО, запроваджене із змінами від 24 грудня 2015 р.

Крім неузгодженості положень законів та підзаконних актів, що стають перешкодою при реалізації прав ВПО, однією з найбільших проблем є реалізація права на «безоплатне тимчасове проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік ВПО»¹⁰. З метою розв'язання основних проблем ВПО, зокрема питання забезпечення житла, 16 грудня 2015 року КМУ затвердив Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції ВПО (Постанова КМУ № 1094)¹¹. Але державний бюджет 2016 та 2017 років не передбачав статей видатків на виконання цієї програми.

Відсутність порядку отримання безоплатного тимчасового житла для ВПО призводить до того, що на практиці переміщеним особам відмовляють у ньому. У результаті, тільки 5–7% ВПО перебувають у місцях компактного проживання, більша ж частина (приблизно 93–95%) проживають у помешканні, яке вони знаходять власними силами¹².

Позитивним моментом у вирішенні цієї проблеми стало спрощення Урядом з кінця 2016 року умов для можливості отримання житла у безстрокове користування для ВПО з числа інвалідів війни, членів їх сімей та сімей загиблих. Також ВПО мають можливість стати на квартирний облік. Крім того, у березні 2017 року Державний ощадний банк України («Ощадбанк») запровадив програму пільгового кредитування ВПО у вигляді гривневого кредиту в межах 90%

⁸ Трофименко, А.В. (2017). «Правові засади соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні», Вісник Маріупольського державного університету, Серія: Історія. Політологія, Вип. 18., С. 379.

⁹ Аналіз проблем реалізації прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) (2015), Благодійна організація «Благодійний фонд «Восток SOS», режим доступу: <http://vostok-sos.org/problem>

¹⁰ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>

¹¹ Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1094 від 16 грудня 2015 р., режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>

¹² Кобець, М.П. (2016). «Проблеми забезпечення права на житло внутрішньо переміщених осіб в Україні», Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія право, Випуск 37, Том 2, С.110-113, режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.37/part_2/No.37-2.pdf

від вартості житла на строк від одного до 30 років під 20% річних, хоча запропоновані умови кредитування не відповідають реальним можливостям ВПО¹³.

Іншою проблемою є компенсація вартості зруйнованого житла. Відповідно до ЗУ «Про боротьбу із тероризмом» «відшкодування шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону» (ст. 19)¹⁴. Проте правова база для виплати компенсацій з державного бюджету не розроблена.

Наразі до судів звернулися біля 50 громадян щодо отримання компенсації за їх зруйновану чи ушкоджену власність, чи з причини відсутності доступу до їх власності. Оскільки перші протизаконні дії у цій сфері було вчинено у 2014, основна проблема сьогодні – це вичерпання строку позовної давнини, який складає 3 роки відповідно до Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України¹⁵.

Крім того, за звернення до суду у справах захисту, відновлення порушених прав і свобод, спори щодо яких виникли у зв'язку з воєнним конфліктом на території України, передбачається стягнення з ВПО судового збору.

У житловій сфері реалізацію права ВПО також обмежують такі проблеми, як продовження нарахування на території проведення АТО заборгованості за житлово-комунальні послуги, які фактично ВПО не отримують, проживаючи на підконтрольній території України, а також відсутність порядку розрахунку розміру вартості житлово-комунальних послуг для ВПО за проживання у наданому житлі та міри відповідальності за необґрунтоване їх завищення¹⁶.

Невирішеними залишаються питання працевлаштування, досі відсутня програма надання медичної, у тому числі психологічної, допомоги ВПО, відсутні критерії відбору для надання соціальної підтримки переселеним громадянам залежно від їх матеріального становища та соціального статусу тощо¹⁷.

Державою повноцінно не забезпечується право ВПО на пільгові умови навчання у ВНЗ, адже є проблеми з виділенням додаткових бюджетних місць на навчання ВПО у ВНЗ, відсутнє забезпечення місцями у гуртожитках повністю на безоплатній основі тощо.

Також відкритим залишається питання реалізації прав ВПО з інвалідністю, кількість яких становить біля 4% від загальної кількості ВПО. Зокрема, ці особи стикаються із складнощами у пошуку архітектурно та матеріально доступного житла, існують перешкоди для забезпечення їх засобами реабілітації, медичного призначення, в тому числі спеціальним харчуванням тощо¹⁸.

Ще одним негативним моментом у забезпеченні потреб ВПО тривалий час була відсутність у державі комплексної бази даних внутрішньо переміщених осіб, адже без точної кількості ВПО та інформації про них задовольнити їх потреби неможливо. У вирішенні цього питання необхідним та довгоочікуваним був крок з впорядкування загальнодержавної бази даних ВПО, з метою моніторингу потреб цієї категорії осіб. Створення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (ЄІБД про ВПО) передбачалося Постановою Кабінету Міністрів України № 509 від 1 жовтня 2014 р. «Про облік внутрішньо переміщених осіб», відповідальність за її розробку та ведення покладалася на Міністерство соціальної політики¹⁹.

ЄІБД має містити дані про вразливість та потреби ВПО, їх житлові, соціальні, медичні, освітні потреби, наявність інвалідності тощо. На додаток, 22 вересня 2016 року уряд затвердив По-

¹³ Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf

¹⁴ Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>

¹⁵ Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf

¹⁶ Актуальні проблеми ВПО та законодавчі пропозиції фонду «Гореніє» щодо їх вирішення (2016), режим доступу: <http://fgorenienie.org/novini/192-aktualn-problemi-vpo-ta-zakonodavch-propoziciji-fondu-goryenyue-schodo-yih-virshennya.html>

¹⁷ Трофименко, А.В. (2017). «Правові засади соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні», Вісник Маріупольського державного університету, Серія: Історія. Політологія, Вип. 18., С. 379.

¹⁸ Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf

¹⁹ Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 509 від 1 жовтня 2014 р., режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>

рядок створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про ВПО (Постанова КМУ № 646), згідно якого одержувати інформацію з цієї бази мають право Мінфін, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб (МТТОТ), інші центральні органи виконавчої влади, Пенсійний фонд України, а також громадські об'єднання, волонтерські, благодійні організації, які надають адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам²⁰.

Не зважаючи на це, ЄБД тривалий час не вдавалося запустити, її нормальне функціонування розпочалося тільки з початку 2017 року, проте за інформацією громадських організацій база є недоступною для МТТОТ та неурядових організацій, що надають допомогу цим громадянам. Також, нелогічним вбачається той факт, що адміністратором ЄБД є Міністерство соціальної політики, у той час як формування та реалізація державної політики з питань ВПО згідно законодавства покладено на Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, яке, тим не менш, не впливає на процес обліку ВПО, а тільки має право доступу до бази їх даних²¹.

Існують і перешкоди в реалізації прав ВПО на свободу переміщення, адже пересування цивільного населення через лінію розмежування залишається обмеженим. Згідно «Тимчасовому порядку контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей», затвердженого наказом першого заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України 14 квітня 2017 року, встановлюється необхідність оформлення дозволу для перетину лінії розмежування (п. 7.6), а також забороняється перетин лінії зіткнення громадським пасажирським транспортом, за винятком нерегулярних перевезень для окремих організованих груп людей (біженців, дітей для оздоровлення та відпочинку, тощо) (п. 1.6.)²².

Сьогодні існує 6 контрольних пунктів в'їзду – виїзду на автомобільних шляхах, при цьому робота всіх пунктів залишається нестабільною – часті тимчасові закриття через бойові дії, кількість бажаючих перетнути лінію розмежування досі більше, ніж пропускна спроможність діючих пунктів. За даними державної прикордонної служби кожного дня лінію розмежування перетинають близько 25 тисяч осіб. Однією з проблем щодо перетину лінії розмежування залишаються черги²³.

Отже, не зважаючи на значні здобутки держави із забезпечення прав та свобод такої нової для України категорії населення, як внутрішньо переміщена особа, у реалізації їх прав досі існують значні проблеми та перешкоди. Наразі серед основних недоліків нормативно-правової бази в сфері ВПО можна виділити юридичні колізії між правовими актами, що становлять широку правову базу в сфері ВПО, відсутність порядку отримання безоплатного тимчасового житла та компенсації вартості зруйнованого житла. При реалізації законодавчо встановлених прав ВПО також існують перешкоди, зокрема незмінний розмір щомісячної адресної допомоги ВПО з 1 жовтня 2014 року, обмеження прав ВПО на свободу переміщення, обмежені практичні можливості забезпечення прав ВПО на пільгові умови навчання у ВНЗ (виділення додаткових бюджетних місць, забезпечення місцями у гуртожитках на безоплатній основі, безоплатне забезпечення підручниками, безоплатний доступ до мережі Інтернет тощо), стягнення з ВПО судового збору при зверненні до суду у справах захисту їх прав, перебої в роботі Єдиної інформаційної бази даних про ВПО. Також відкритими залишаються питання браку грошових коштів для життєдіяльності, працевлаштування, надання медичної, у тому числі, психологічної допомоги ВПО, відсутність критеріїв відбору для надання соціальної підтримки переселеним громадянам залежно від їх матеріального становища та соціального статусу тощо.

²⁰ Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 646 від 22 вересня 2016 р., режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/646-2016-%D0%BF>

²¹ Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf

²² Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (2017), режим доступу : <https://ssu.gov.ua/ua/pages/32>

²³ Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf

Список джерел

1. Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні (2017), *Доповідь зацікавлених сторін*, режим доступу: http://nau.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf
2. Актуальні проблеми ВПО та законодавчі пропозиції фонду «Гореніє» щодо їх вирішення (2016), режим доступу: <http://fgorenje.org/novini/192-aktualn-problemi-vpo-ta-zakonodavch-propozyciyi-fondu-goryenye-schodo-yih-virshennya.html>
3. Аналіз проблем реалізації прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) (2015), Благодійна організація «Благодійний фонд «Восток SOS», режим доступу: <http://vostok-sos.org/problem>
4. Кобець, М.П. (2016). «Проблеми забезпечення права на житло внутрішньо переміщених осіб в Україні», Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія право, Випуск 37, Том 2, С.110-113, режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.37/part_2/No.37-2.pdf
5. Офіційний веб-портал Міністерства соціальної політики України (2017), режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/14050.html>
6. Права внутрішньо переміщених осіб (2016) / Благодійний фонд «Право на захист», Українська гельсінська спілка з прав людини, режим доступу: <https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenyh-osib>
7. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>
8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>
9. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1094 від 16 грудня 2015 р., режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>
10. Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 646 від 22 вересня 2016 р., режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/646-2016-%D0%BF>
11. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України № 505 від 1 жовтня 2014 р., режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
12. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 509 від 1 жовтня 2014 р., режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
13. Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (2017), режим доступу: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/32>
14. Тищенко, Н.І. (2014). «Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення», Молодий вчений, № 10(13), С. 124-126, режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/10/65.pdf>
15. Трофименко, А.В. (2017). «Правові засади соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні», Вісник Маріупольського державного університету, Серія: Історія. Політологія, Вип. 18., С. 374-381.

References

1. Aktualnyi stan zabezpechennia prav i svobod vnutrishnoperemishchenykh osib v Ukraini (2017) // Dopovid zatsikavlenykh storin, rezhym dostupu: http://nau.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UPR_IDP_ukr.pdf
2. Aktualni problemy VPO ta zakonodavchi propozyitsii fondu «Horieniie» shchodo yikh vyrishennia (2016), rezhym dostupu: <http://fgorenje.org/novini/192-aktualn-problemi-vpo-ta-zakonodavch-propozyciyi-fondu-goryenye-schodo-yih-virshennya.html>
3. Analiz problem realizatsii prav vnutrishno peremishchenykh osib (VPO) (2015) // Blahodiina orhanizatsiia «Blahodiinyi fond «Vostok SOS», rezhym dostupu: <http://vostok-sos.org/problem>

4. Kobets M.P. (2016). «Problemy zabezpechennia prava na zhytlo vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini», Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu, Seriiapravo, Vypusk 37, Tom 2, S. 110-113, rezhym dostupu: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.37/part_2/No.37-2.pdf
5. Ofitsiinyi veb-portal Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy (2017), rezhym dostupu: <http://www.msp.gov.ua/news/14050.html>
6. Prava vnutrishno peremishchenykh osib (2016) / Blahodiinyi fond «Pravo na zakhyst» // Ukrainska helsinska spilka z prav liudyny, rezhym dostupu: <https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenykh-osib>
7. Proborotbu z teroryzmom: Zakon Ukrainy vid 20 bereznia 2003 roku, rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>
8. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishnoperemishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20 zhovtnia 2014 roku, rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>
9. Pro zatverdzhennia Kompleksnoi derzhavnoi prohramy shchodo pidtrymky, sotsialnoi adaptatsii ta reintehratsii hromadian Ukrainy, yaki pereselylysia z tymchasovo okupovanoi terytorii Ukrainy ta raioniv provedennia antyterorystychnoi operatsii v inshi rehiony Ukrainy, na period do 2017 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1094 vid 16 hrudnia 2015 r., rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>
10. Pro zatverdzhennia Poriadku stvorennia, vedennia ta dostupu do vidomostei Yedynoi informatsiinoi bazy danykh pro vnutrishno peremishchenykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 646 vid 22 veresnia 2016 r., rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/646-2016-%D0%BF>
11. Pro nadannia shchomisiachnoi adresnoi dopomohy vnutrishno peremishchenym osobam dlia pokryttia vytrat na prozhyvannia, v tomu chysli na oplatu zhytlovo-komunalnykh posluh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 505 vid 1 zhovtnia 2014 r., rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
12. Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 509 vid 1 zhovtnia 2014 r., rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>
13. Tymchasovyi poriadok kontroliu za peremishchenniam osib cherez liniuu zitknennia u mezhakh Donetskoï ta Luhanskoï oblasti (2017), rezhym dostupu : <https://ssu.gov.ua/ua/pages/32>
14. Tyshchenko N.I. (2014). «Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini yak problema sohodennia», Molodyi vchenyi, № 10(13), S. 124-126, rezhym dostupu: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/10/65.pdf>
15. Trofymenko A.V. (2017) «Pravovi zasady sotsialnoho zakhystu vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini», Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu, Serii: Istoriiia. Politolohiia, Vyp. 18., S. 374-381.